

Både kring, men också både

Som alla vet finns det ett ordmode, på samma sätt som det finns ett klädmode. Det kommer nya ord som är populära en tid, för att en dag bara verka löjliga och urmodiga. Andra ord är klassiker – alltid lika användbara. Vissa nya ord behövs för att de beskriver nya företeelser i samhället, andra utgör ett nytt sätt att beskriva något som redan går att beskriva. Naturligtvis händer det att ord som finns i språket sedan länge plötsligt upplever en renässans, används mycket mer eller kanske på ett delvis nytt sätt. Det är det senare fenomenet som är ämnet för den här spalten, exemplifierat genom två välbekanta små ord: kring och både.

"Kring" har fått ett uppsving

Prepositionen kring är naturligtvis inte ny. Enligt Svensk ordbok kan den dels betyda "ät alla håll" (*kanonkrevader ekade kring bergen*), dels "med position i ring omslutande ett eller flera föremål" (*lägga sjalen kring axlarna*). Den senare betydelsen kan även utnyttjas i abstrakt, överförd betydelse och då vara synonym med "i anknytning till" (*tankarna kretsade kring allt som återstod att göra*). Det är den överförda betydelsen som är av intresse här. Jag har en känsla av att "kring" på senaste tiden har gått från en relativt undanskymd position i språket till att användas i alla möjliga sammanhang där man tidigare hellre skulle ha valt att använda till exempel "om" eller "på".

För att forska närmare i saken har jag gjort en ovetenskaplig liten undersökning med hjälp av riksdagsprotokollet. Först tänkte jag undersöka en veckas protokoll, för att därefter jämföra med motsvarande period för tio år sedan. Men redan det första datum jag fick upp, torsdagen den 17 januari i år, gav en så rik skörd att jag nöjde mig med en dag. Av de 18 förekomsterna av ordet kring fanns några som kändes helt naturliga: *regionerna kring, staket kring lekgården, turbulensen kring*. I övrigt fanns det en rad uttryck där konstruktionen känns mer eller mindre ovanlig. I ett försök att rangordna "konstighetsgraden" skulle jag vilja gå från *samaråd kring, sammanhang kring, enig vision kring, några tankar kring, processen kring, resonera kring, regelverk kring* över uttrycken *mycket att fundera kring, detaljerna kring detta aktiebolag till de rent ut sagt underliga skrev en bok kring, fattade beslut kring, utskottet är enig kring, ytterligare material kring och det pågår en rättslig prövning kring*.

Hur lät det då för tio år sedan? Det kan vara en slump,

men den 20 januari 1998 förekom "kring" endast fyra gånger i riksdagsprotokollet. Möjligen med undantag för *projekt kring* känns ingen av konstruktionerna den dagen direkt ovanlig. Med tanke på den breda användningen av "kring" i dag får nog ordet utkoras till vår senaste modepreposition.

Är den ökade användningen av "kring" något negativt? Det är ofta svårt att svara på om språkförändringar är negativa i sig. Men nog känns det som om vagheten ökar när prepositioner som "om" och "på" byts ut mot en preposition med betydelsen "i anknytning till". Sambanden blir mindre tydliga och direkta – talaren går som *katten kring het gröt*.

Uttrycket "både ... och" i farozonen?

Ett uttryck som just nu utsätts för förändring är "både ... och". Detta är en enkel konstruktion som verkar självklara och lätt att använda. Den håller ihop två företeelser som hör ihop. Ordet både signalerar "nu kommer det två saker som hör ihop". Därefter samordnas de med "och". *Det fanns både öl och vatten på bordet*.

På senare tid har jag lagt märke till en konstruktion som i stället består av "både ... men också". *Det är viktigt att vi jobbar både lokalt i Sverige men också globalt* hittade jag när jag gjorde ett försök att söka efter uttrycket på nätet. Bland de många träffarna fanns också *både som produkttänkande men också som en process, både en kurs i teknikfilosofi men också en kurs som ..., den fria rörlighetens betydelse både för Europas ekonomi, men också för resten av världen*.

Det finns ologiska drag hos "både ... men också". "Både" signalerar att det kommer två företeelser som har ett okomplicerat förhållande till varandra, som kan samordnas utan att det verkar underligt eller störande. I motsats till det signalerar "men" att det dyker upp en komplikation i frasen. Ordet fäster lyssnarens eller läsarens uppmärksamhet på att det finns en konflikt, något oväntat, något som måste poängteras. Uttrycket "både ... men också" är förvirrande på två sätt. Dels för att "både" signalerar att det ska komma ett "och" som aldrig dyker upp, dels för att "men" signalerar en konflikt som kanske inte finns där.

Möjligen används "både ... men också" främst i långa, lite tillkrånglade meningar, där osymmetriska strukturer lättare kan gömma sig än i enklare konstruktioner. Ett skäl så gott som något att uttrycka sig enkelt och begripligt!